

O MAR DUN POETA DAS IRMANDADES:

GONZALO LÓPEZ ABENTE (III)

Manuel Soto

Emilio Xosé Insua

Gonzalo López Abente comezara a súa traxectoria poética mediante colaboracións, tanto en galego como en español, en diversas publicacións periódicas de principios de século como a *Revista Gallega* de Galo Salinas (con poemas como "Un velatorio n-unha aldea", "A romería da Barca", "Soneto" ou "O inverno de corazón", en 1900 e 1901); a revista *Santiago* (poema "A mi amada", de 1902); o xornal *El Eco de Mugía* (poema "Mugía", de 1903); a revista *Coruña Moderna* (con poemas como "Madre mía!", "No monte Corpiño", "Invernía", "Redención", "O atardecer" e "A miña y-alma", de 1906 e 1907); etc.

Os seus libros *Escumas da ribeira*, *Alento da Raza*, *D'Outono e Nemancos*, así como a súa participación nas Irmandades da Fala, foran-lle conferindo un posto destacado no panorama literario e cultural do primeiro cuartel do século XX, período no que non cesou de colabo-

rar, antes do estoupido da guerra civil, en numerosas publicacións periódicas. Acolleron versos seus a revista *Estudios gallegos*, que dirixía en Madrid Aurélio Ribalta (poema "A palilleira", en 1915); a revista *Nerio de Corcubión* (con poemas como "Camiño da terra" ou "A Muxía", en 1921); o xornal bonaerense *Heraldo Gallego* (poema "As campanas", en 1923); os xornais galaico-cubanos *Heraldo de Galicia e Eco de Galicia* (poema "O Heroe", en 1920); os boletíns das Irmandades ou da I.N.G. *A Nosa Terra*, *Rexurdimento e Terra*; as revistas *Nós e Ronsel*; a bonaerense *Céltiga* (con poemas como "Os penedos bermellos", "O vello mariñeiro", "Volvoreta de lus", "Alem", "O Santo Cristo de Fisterre", de 1927 a 1931); etc., etc. Xunto a Victoriano Taibo, o noso escritor muxián recibiu no tempo das Irmandades a consideración de digno continuador do estro poético de Ramón Cabanillas, figura

a do cambadés absolutamente cano-nizada (en termos literarios obviamente) nesa época.

A posguerra impuxo ás nosas letras un prolongado silencio, do que López Abente, como tantos outros, foi igualmente vítima. Houbo que agardar a finais da década dos 50 para encontrarmos, fóra de esporádicas colaboracións en revistas como *Vida Gallega* ou a bonaerense *Lar*, unha nova entrega poética do escritor muxián. Trata-se do libro titulado **Centileos nas ondas** (Ed. Galáxia, Colección Trasalba, nº 2, 1.958), con ilustracións de Xohán Ledo.

A pesar do tempo transcorrido e das reviravoltas padecidas polo autor e polo propio país, resulta este **Centileos...** un volume claramente "continuista", quer dicir, que redun-da na mesma temática e na mesma ambientación mareira que marcara poderosamente os volumes pre-bélicos, coa paisaxe da Costa da Morte convertida, máis unha vez, en prota-

gonista esencial. Nas "Verbas limiares" que Sebastián Martínez-Risco, daquela presidente da Academia, coloca no novo volume refere-se a el como "un fermoso retrato lírico do mar", ao tempo que sinala moi atinadamente: "o mar que resoa nistas páxinas, como no seo dun irisado caramuxo, non é un mar suxerido ou aludido, senón cinguido ô corazón do poeta por unha longa amizade: coñecido e amado. Dahí que goste de cantalo como esceario dos seus sentimentos (...) O mar que neles latexa, rítmico e podencioso, non é somentes colo de saudades, nin o fero e baril oucéano, nin o mar da poesía "abstracta", valeiro de còr, cheiro e sabor... Sin deixar de ser berce de dóres, grandeiro e inxente, vivace e veraz, é, sobor de todo, fonte de belidos símbolos".

No poema inicial, que dá título ao próprio volume, López Abente compendia metaforicamente o sentido do seu traballo: non fixo senón roubarlle á natureza mareira (as ondas, os cons e rochedos, os cabos, as ardentias, a espuma...)

unha "labarada de anceios e de arelas a arder na seca gándara da i-alma".

Segue predominando aquí, efectivamente, un ton desencantado, pesadoso e mesmo torturado ("O meu pecado") que xa marcara, como vimos, alguns dos poemários pré-bélicos. "Invernia", "noite", "outono" ou "solpór" son os ambientes predominantes nos poemas e o escritor ve-se a si mesmo como unha ínsua senlleira que "escisma, debruçada / no mar, tolas ideas". As lem-

branzas agradábeis resultan como "raioliñas de abril" no duro e constante inverno da vida, de maneira que na fecunda roseira dos anos, di-nos o poeta, "somentes a cotío frorecen desenganos". Vida e maré latexan a idéntico ritmo "e como as ondas do mar / chegan as desditas mouras". Metaforizando-se en navio, o eu poético de Gonzalo gostaria de se refuxiar "no morno abrigo da Arnela, / encalmada, recollida, como unha nena sinxela / entre o roquedo dormida", mais en realidade, navega predominantemente inmerso nun inmisericorde temporal no que o vento dá de proa e ameaza coñ romper-lle as velas e arrincar-lle o leme á embarcación. O espírito do poeta, como un bergantín desarborado, orfo na inmensidade e a navegar sen rumbo "perdido na indiferenza / asoballante do mar", deriva na amargura para perguntar-se:

"Qué praia, bergantín desarborado, canso de navegar, collerá teu cadavre abandonado a son de vento e mar?"

Estas sensacións de derrota, renúncia e abandono acadarán o seu intre climático en poemas como "Non voltarei" e "Ao pór do sol". Os pecados, aflicións e espantos, sinala o poeta, son "compañeiros fatídicos do meu pelengrinaxe" por un camiño de amarguras e desesperanza, que só a crenza relixiosa vai poder, sequer en parte, aliviar:

"Pero no meio do negror da vida corusca o lostregueo de unha arela,

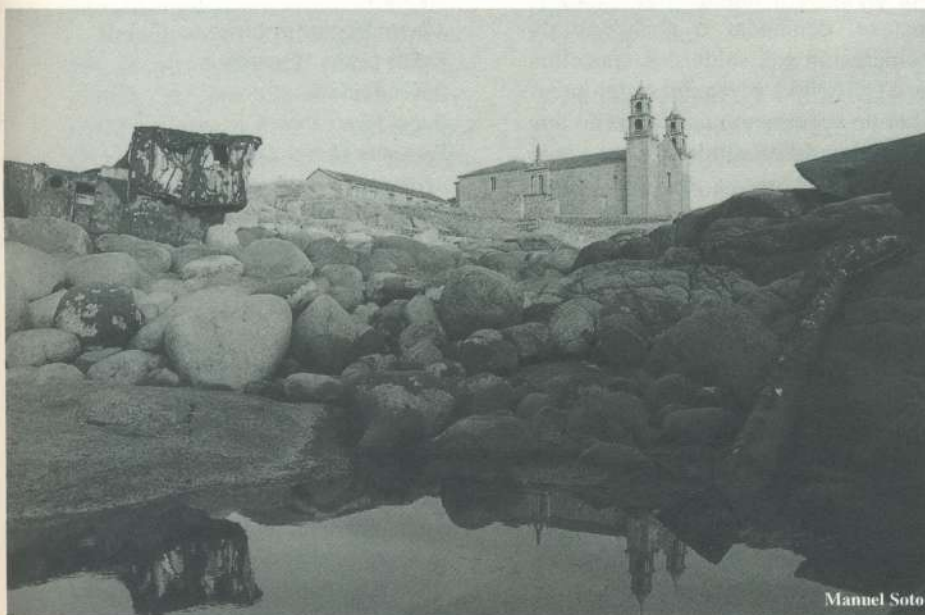
e unha rosa de amor nace escondida na homildade souril de unha capela. Aquí o pelengrino achou descanso e un niño de agarimo doce e mol; aquí do meu vivir, a este relanso sosegado cheguéi ao pór do sol".

Noutros poemas de **Centileos...**, como os titulados "O navío esperado" ou "As velliñas", López Abente personifica a través de figuras femininas (nomeadamente a da vella solteira que agarda ainda, contra toda evidéncia, o regreso do seu amor mariñeiro) as ánsias vitais non colmadas, as ilusións definitivamente perdidas, a pasaxe do tempo, os ensoños xamais cumpridos. Ben é certo que tamén a lira festiva de López Abente fai a súa oferta en **Centileos...**, con poemas como "Camiño da Romería" ou "Festa" ("a gaitiña grileira xa non pode / tanto riso aguantar dentro do fol"). Tamén o seu gosto pola paisaxe local aflora nos versos de "Furna da Rechinola", "Pobre domingos de Deus"!, "Polo areal de Lourido" ou "Monte do Vilán". No longo romance "O almiral" conta o poeta muxián a historia dun paisano de Touriñán chamado Cristobo, que vestiu no día de festa a roupa dun almirante inglés (achada nunha maleta procedente dun naufragio) e acabou preso. Outras veces, así e todo, será a épica real da vida dos mariñeiros, coa súa dureza e co seu implacábel tributo de vidas, a que mova a pluma do noso autor, con poemas como "A traxedia" ou "Náufragos":

"Baten as vagas de mar nas orelas contra o roquedo barudo i ergueito e nos algarves das bravas arnelas roxe a madeira dun barco desfeito"

Ecoan, por último, en **Centileos...**, con enorme forza, os xeitos e ares dalgunhas correntes estéticas vangardistas da pré-guerra, como o neotrobadorismo e o hilozofismo. Entre as metáforas que inzan os poemas achamos a do mar posto de xionllos fronte a un cruceiro, a da noite vestida de capa negra e sombras, a da hóstia do sol-pór consagrando-se no líquido mantel do altar mareiro, a do luceiro que afoga nas ondas por non saber nadar, a da noite que afunde as súas mans na cabeleira revolta do mar, a da nube ferida por un raio de sol, etc.

(vai continuar)

Mannel Soto